

TEMA 8 EL SISTEMA JUDICIAL DE LA UNIÓ EUROPEA

Estrella del Valle Calzada

Institucions Jurídiques de la Unió Europea

Curs acadèmic 2023/2024

University of Valencia

ÍNDEX

- 1.- El Tribunal de Justícia de la Unió Europea
- 2.- La competència contenciosa del Tribunal de Justícia de la UE
3. La qüestió prejudicial: la col·laboració dels òrgans jurisdiccionals dels estats membres
- 4.- Els recursos de cassació i de reexamen
- 5.- El control judicial de la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC)
- 6.- La competència consultiva del Tribunal de Justícia de la UE

1. El Tribunal de Justícia de la Unió Europea

TJUE: Institució que exerceix el poder judicial a la UE

Article 19 del TUE: s'encarrega de garantir el respecte del dret en la interpretació i aplicació dels tractats =

- Garanteix una aplicació uniforme de la legislació europea als EM.
- Resol litigis entre els EM i les institucions europees (+ particulars).

DOBLE FUNCIÓ: contenciosa i consultiva

- Funció contenciosa: resol recursos interposats contra estats o institucions que hagen incomplert obligacions del DUE.
- Funció consultiva: qüestions presentades sobre la compatibilitat dels acords que formalitzarà la UE amb el DUE.

COMPOSICIÓ DEL TJUE

Tribunal de
Justícia (TJ)

Tribunal
General (TG)

**Tribunals
especialitzats*

**Recursos plantejats per EM
i institucions**

Resolució de qüestions
prejudicials, recursos
d'incompliment, anul·lació i
cassació

**Recursos plantejats per
persones físiques o
jurídiques**

Recursos d'omissió i
anul·lació

Adjunts al TG

Coneixement en primera
instància de recursos en
matèries específiques

** Únic: Tribunal de la Funció
Pública*

TRIBUNAL DE JUSTÍCIA (TJ)

Composició

- Un jutge o jutgessa de cada EM (= 27).
- Garantia d'independència.
- Personalitats que reuneixen condicions per al desenvolupament de més altes funcions jurisdiccionals o d'experiència reconeguda.
- Elecció: governs dels EM, després de consulta al Comitè encarregat d'avaluar la idoneïtat dels candidats.
- President/a + vicepresident/a (vot majoria jutges/jutgesses).

Exercici del mandat

- Imparcialitat i independència (règim d'incompatibilitats).
- Respecte del caràcter secret de les deliberacions.
- Durada: 6 anys – renovació parcial cada 3 anys.

+

Advocats i advocades generals

- Presenten públicament conclusions → assessors/es legals neutrals.
- Composició: 11 (= mecanisme de designació jutges i jutgesses).
- Conclusions no vinculants per al TJ, no produeixen efecte jurídic (però una gran coincidència amb la sentència).

Funcionament:

Reglament de procediment (2019) + Protocol núm. 3 sobre l'Estatut del TJUE annex als tractats

FUNCIONAMENT

- Ple (27): art. 16 de l'Estatut del TJUE:
 - a) Destituir el Defensor del Poble Europeu.
 - b) Declarar el cessament d'un comissari o comissària o privar-lo de dret.
 - c) Destituir els membres del Tribunal de Comptes o privar-los de dret.
 - d) Assumptes d'importància excepcional.
- Gran Sala (15): President + vicepresident + tres presidents de sales 5 + Jutge ponent + altres fins a 15 (mínim quòrum 11).
 - Assumptes en els quals no hi ha jurisprudència prèvia.
 - Quan ho demana un EM o una institució part.
- Sales de 3 o 5 jutges/jutgesses: President + jutge ponent + altres.
 - Resta d'assumptes: sala de 3 (jurisprudència consolidada) i sala de 5 (exigència de desenvolupament de jurisprudència consolidada).

Fases del PROCEDIMENT

- FASE ESCRITA: lectura dels escrits d'al·legacions i observacions presentades.
- FASE ORAL: decisió del TJ (celebració o no).
- DECISIÓ FINAL: SENTÈNCIES I RESOLUCIONS.
 - Sentències: pronunciades en audiència pública. Efectes obligatoris.
 - Resolucions: es notifiquen a les parts. Efectes obligatoris.

TRIBUNAL GENERAL (TG)

Composició i exercici mandat

- Dos jutges/jutgesses de cada EM (= 54).
- = procediment d'elecció, mandat i règim de drets i obligacions que TJ.
- President/a + vicepresident/a (vot majoria jutges/jutgesses) + Secretaria.
- Diferència: no té advocats/es generals permanents (només en cas de complexitat de l'assumpte). Jutge/jutgessa TG desenvolupa funcions d'advocacia general.

Funcionament (Reglament de Procediment TG)

- Ple (54) – (17): qüestions administratives:
 - a) Incompliment obligacions jutge/jutgesses.
 - b) Elecció president/a – vicepresident/a.
 - c) Designació de jutge o jutgessa en exercici d'advocacia general.
- Gran Sala (15) – (quòrum =11)
 - Assumpes de complexitat jurídica, assumptes importants o circumstàncies particulars que ho justifiquen.
- Sales de cinc i tres jutges:
 - Més del 80% d'assumpes = sala de 3 jutges.
 - Qüestions de més complexitat “formacions de nombre diferent de jutges”.
- Jutge únic: assumptes atribuïts a sala de tres jutges per jutge únic, en cas d'absència de dificultat de qüestions de fet o dret, o d'escassa importància de l'assumpte.

Fases del procediment

- Fase ESCRITA:
 - Demanda – notificació a la part demandada – (2 m) – escrit de resposta.
 - Participació coadjuvants (suport/rebuig de pretensions de les parts).
- Fase oral: d'ofici o a petició de la part (argumentada).
- Decisió FINAL: sentències i resolucions.

2. La competència contenciosa del Tribunal de Justícia de la UE

EL SISTEMA DE RECURSOS DAVANT EL TJUE

Article 19 del TUE:

«El Tribunal de Justícia de la Unió Europea es pronunciarà, de conformitat amb els tractats:

- a) Sobre els recursos interposats per un estat membre, per una institució o per persones físiques o jurídiques.
- b) Amb caràcter prejudicial, a petició dels òrgans jurisdiccionals nacionals, sobre la interpretació del dret de la Unió o sobre la validesa dels actes adoptats per les institucions.
- c) En els altres casos previstos pels tractats.»

Recurs per
incompliment

Recurs
d'anul·lació

Recurs per
omissió

Excepció
d'il·legalitat

Recurs per
responsabilitat
extracontractual

Recurs per incompliment

- Articles 258-260 del TFUE.
- **Objecte:** incompliment per part dels estats de les seues obligacions “en virtut dels Tractats”:
 - Origen de l’obligació: interpretació extensiva = normes DUE de qualsevol naturalesa.
 - Incompliment: comportament actiu o omissió (més habitual: absència de transposició o transposició incorrecta).
- **Legitimació activa:** Comissió (+ freqüent: exercici de supervisió) i qualsevol EM (només 5). Excepcionalment: BEI i BCE.
- **Legitimació passiva:** EM en sentit ampli (TJUE) – institucions, autoritat pública, organisme privat sotmès a control de l’estat, entitats subestats...
- **Fases del recurs:**
 - 1. Precontenciosa: amb l’objectiu d’evitar l’inici del procediment. Escrit de requeriment de la Comissió a l’EM: si no respon o ho fa indegudament = dictamen de la Comissió (delimita l’objecte del litigi).
 - 2. Jurisdiccional: presentació de la demanda:
 - Requisits d’admissibilitat: a) transcurs del termini del dictamen sense compliment; b) delimitació dels motius de l’incompliment; c) identitat elements fet/dret entre el dictamen i la demanda.
 - Conclou amb sentència: constatació de l’incompliment o rebuig del recurs.
 - Mecanisme sancionador per falta d’execució de la sentència (article 260.2 del TFUE) → multa.

Recurs d'anul·lació (I)

- Articles 263-264 del TFUE.
- **Objecte:** control de legalitat d'actes de les institucions. Possible impugnació dels actes següents:
 - a) actes legislatius; b) actes del Consell-Comissió-BCE que no siguin recomanacions o dictàmens; c) actes del PE-Consell Europeu destinats a produir efectes jurídics davant tercers.
 - REQUISITS DE L'ACTE: efectes jurídics obligatoris, definitius, efectes jurídics davant tercers.
 - NO: normes de dret originari, normes d'ordenaments estatals.
- **Legitimació activa:**
 - Demandants privilegiats:
 - Leg. d'abast general: EM, PE, Comissió i Consell → qualsevol acte de les institucions.
 - Leg. intermèdia: TC, BCE → en les prerrogatives.
 - Supòsits de control del principi de subsidiarietat: Comitè de les Regions, EM.
 - Demandants no privilegiats: persones físiques i jurídiques. Supòsits:
 - Afectació directa, individual i interès en l'anul·lació (interpretació restrictiva).
- **Legitimació passiva:** institucions, òrgans o organismes de la UE.
- **Termini de presentació:** dos mesos des de la publicació de l'acte o des de la notificació.

Recurs d'anul·lació (II)

- **Motius d'anul·lació:**

- Externes (cap apreciació d'ofici):
 - Incompetència per a adoptar l'acte.
 - Vicis substancials de forma en el procediment d'adopció.
- Internes (han de ser al·legades pel demandant):
 - Violació dels tractats.
 - Desviació de poder.

- **Sentència:** constata o no l'existència de causa d'anul·lació de l'acte impugnat. Efectes:

- Si concorre motiu: nul·litat de l'acte (*ex tunc*, des de l'inici).
- És possible la nul·litat parcial.
- La sentència s'ha d'executar per la institució, l'òrgan o l'organisme:
 - Si no s'executa, hi ha recurs per omissió.
 - Si s'executa incorrectament, hi ha nou recurs d'anul·lació.

Recurs per omissió

- Article 265 del TFUE.
- **Objecte:** control de les omissions de les institucions de la UE contràries al DUE.
- **Legitimitat activa:** demandats privilegiats i no privilegiats (=).
- **Legitimitat passiva:** PE, Consell, Consell Europeu, Comissió, BCE, altres òrgans o organismes de la UE.
- **Motius:** abstenció de pronunciament quan hi ha obligació. Segons el TFUE, «violació dels tractats» en sentit ampli.
- **Fases del recurs:**
 - 1. Precontenciosa: per a tractar que la institució esmene l'omissió. Requeriment formal a la institució. Si transcorreguts 2 mesos es manté la inacció → fase jurisdiccional.
 - 2. Jurisdiccional: conclou amb sentència, en què es reconeix o no que l'abstenció és contrària al DUE.
 - Si la institució no executa la sentència, hi ha recurs d'anul·lació.

Excepció d'il·legalitat

- Article 277 del TFUE.
- Incident processal d'un litigi principal.
- **Finalitat:** control incidental de la legalitat d'un acte d'abast general de qualsevol institució.
- **Legitimitat activa:** qualsevol de les parts intervinents en el litigi.
- **Causes:** = article 263.2 del TFUE per al recurs d'anul·lació.
- **Efectes de l'estimació de l'excepció:** no l'anul·lació de l'acte general, sinó la inaplicació en el litigi.

Recurs per responsabilitat extracontractual

- Article 268 del TFUE.
- **Finalitat:** obtenció d'indemnització pels danys causats per l'activitat de les institucions de la UE i els seus agents (articles 340.2 i 340.3 del TFUE).
- **Legitimació activa:** particulars que hagen patit perjudici.
- **Legitimació passiva:** institució europea el comportament de la qual o el dels seus agents ha causat el perjudici.
- **REQUISITS** (TJUE):
 - Actuació de la institució o els seus agents contrària al dret.
 - Existència de danys reals i caracteritzats.
 - Relació de causalitat entre l'actuació de la UE i el perjudici.
- **Termini de prescripció:** 5 anys (interrupció per presentació de demanda o reclamació davant la institució).

3. La qüestió prejudicial

- Article 267 del TFUE.
- Model jurisdiccional de la UE: descentralitzat i basat en el principi de cooperació
- **Risc?** → interpretacions divergents dels òrgans nacionals en l'aplicació del DUE.

MECANISME DE LA QÜESTIÓ PREJUDICIAL per a promoure l'aplicació uniforme del DUE – connexió entre sistemes jurisdictionals nacionals i el TJUE.

- No és un procediment contradictori.
- PROCEDIMENT INICIAT PER ÒRGANS JUDICIALS NACIONALS:
 - De manera potestativa.
 - De manera obligatòria, si la decisió «no (és) susceptible d'un recurs ulterior en el tret intern».

3. La qüestió prejudicial

OBJECTE DE LA QÜESTIÓ PREJUDICIAL:

1. Qüestió prejudicial d'interpretació: pronunciament del TJUE sobre la interpretació d'una norma del DUE.
2. Qüestió prejudicial d'apreciació de validesa: pronunciament del TJUE sobre la validesa d'un acte normatiu de la UE que siga aplicable al litigi principal.

REQUISITS SOBRE LA REMISSIÓ D'UNA QÜESTIÓ PREJUDICIAL:

1. Procediment davant tribunals nacionals, en els quals siga d'aplicació una norma del DUE.
2. Procediment pendent de resolució.
3. Norma essencial per a resoldre el procediment.

Conclusió del procediment: sentència → resposta del TJ a les preguntes formulades per l'òrgan judicial nacional. **Efectes:**

- Obligatoria → vincula l'òrgan jurisdiccional per a resoldre el litigi principal.
- Abast general → vincula qualsevol altre òrgan judicial d'altres EM sobre la interpretació del DUE (tot i que es pot sol·licitar un aclariment).
- Efectes *ex tunc* → des del moment en què la norma va entrar en vigor (excepció, limitació dels efectes temporals en cas de bona fe de les interessats i risc de trastorns greus).

4.- Els recursos de cassació i de reexamen

- Recursos extraordinaris → motius excepcionals i molt limitats.
- Relacions de jerarquia entre els tribunals especialitzats, el TG i el TJ.

Recurs de cassació

- Articles 256 i 257 del TFUE.
- Resolucions recurribles.
- Causes taxades (rec. extraordinari): incompetència o irregularitats en el procediment (vici).
- Òrgan competent per resoldre:
 - 1a instància T Funció Pública → TG.
 - 1a instància TG → TJ.
- Sentència estimatòria → qüestió de fons, dicta sentència – qüestió procedimental, devolució a l'òrgan d'instància.

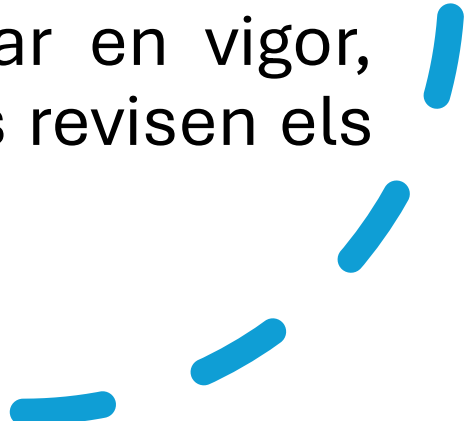
Recurs de reexamen

- Article 256 del TFUE.
- Qüestions que puguin vulnerar la unitat o coherència del DUE.

5.- El control judicial de la Política Exterior i de Seguretat Comuna.

- La PESC es regeix per regles particulars (actes de caràcter polític).
- Segons l'article 24.1 del TUE: el TJUE no és competent per a pronunciar-se sobre disposicions relatives a la PESC...
 - «amb l'excepció de la seua competència per a controlar la legalitat de determinades decisions previstes en el segon paràgraf de l'article 275 del TFUE».
- EXCEPCIONS:
 - 1. Control de legalitat de les mesures restrictives aprovades per la UE davant persones físiques o jurídiques (art. 275 del TFUE).
 - 2. El control de les atribucions de les institucions europees en l'aplicació de la PESC (art. del 40 TUE).
 - + Dictamen del TJUE sobre la compatibilitat dels tractats constitutius amb els acords internacionals que té previst adoptar la UE.

6.- La competència consultiva del Tribunal de Justícia de la UE

- Mecanisme de control previ dels acords Internacionals per via judicial.
 - Article 218.11 del TFUE: «Un estat membre, el Parlament Europeu, el Consell o la Comissió podran sol·licitar el dictamen del Tribunal de Justícia sobre la compatibilitat amb els tractats de qualsevol acord previst. En cas de dictamen negatiu del Tribunal de Justícia, l'acord previst no podrà entrar en vigor, excepte que es modifiqui o es revisi els tractats».
-

REFERÈNCIES

- García García, M. J. i Otero Martínez, J. M., *Lliçons de Dret de la Unió Europea*, Tirant lo Blanch, 2019.
- Ferrer Lloret, J. (director), *Introducción del Derecho de la Unión Europea*, Tirant lo Blanch, 2020.
- Bou Franch, V. (director), *Introducción al Derecho de la Unión Europea*, Tirant lo Blanch, 2014.